

Агаєв Р.В.
аспірант Гуманітарного університету "ЗІДМУ"

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯКІ СКОЮЮТЬ ОСОБИ ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Адміністративно-правові міри покарання не принесуть успіху без створення належної організаційної структури. Вони також не стануть ефективними, якщо не будуть застосовуватись за призначенням, тобто здійснювати вплив на правопорушників і бути важелем впливу на стан боротьби із порушенням громадського порядку.

Сьогодні в Україні розширюється сфера й удосконалюється процесуальна регламентація усіх видів державної діяльності. Очевидно, що багато матеріальних норм права у сфері адміністративного права не можуть повноцінно реалізовуватись без удосконалення відповідного процесуального механізму.

Значною мірою це зумовлено тим, що правосюронні органи та органи управління діють у всіх сферах життя суспільства, ухвалюючи безліч нормативних актів з широкого кола питань, у тому числі і тих, що торкаються прав і свобод конкретних громадян. У свою чергу громадяни практично щодня звертаються в різні органи виконавчої влади для розв'язання конкретних питань, пов'язаних із реалізацією і захистом наданих їм прав та виконанням покладених на них обов'язків.

Багатоманітними і складними є й стосунки правосюронних органів, органів виконавчої влади держави між собою та з іншими недержавними

структурами та організаціями. Зокрема, адміністративно - процесуального врегулювання, що потребує їх взаємодії з недержавними утвореннями. Це являє собою найважливішу передумову забезпечення правової захищеності громадян, з одного боку, і чіткого функціонування всіх ланок органів виконавчої влади з іншого.

Нині адміністративний процес як реальне правове явище посів належне місце в низці інших галузей вітчизняного права. Проте його сутність і правову природу далеко не завжди розглядають однозначно. Час і значні зміни в житті держави виявили непереконостивість деяких поглядів на адміністративний процес, інші ж можуть служити теоретичною базою для подальшої оптимізації й удосконалювання нормативного регулювання в цій сфері.

Свого часу С.С. Студенікін відзначав, що адміністративний процес - це сукупність визначених правил, на підставі яких здійснюється виконавчо-розпорядницька діяльність. Юридична діяльність являє собою лише частину виконавчо-розпорядницької діяльності, здійснюваної державними органами й організаціями.

До таких органів можна віднести діяльність кримінально-виконавчої інспекції Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Особливе місце серед домінуючих суб'єктів виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення автор відводить кримінально-виконавчій інспекції. Реформування державно-управлінської діяльності передбачає ширше, багатоаспектне перетворення адміністративної діяльності кримінально-виконавчих інспекцій, в першу чергу, удосконалення форм і методів впливу на поведінку осіб які скоїли адміністративні проступки перебуваючи на обліку в інспекції, охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями.

Універсальними, всеосяжними методами державного управління є переманяння і примус. Вони найширше використовуються в усіх сферах управлінської діяльності, в тому числі в боротьбі з правопорушеннями, і становлять систему заходів впливу держави на свідомість і поведінку людей, і є необхідною умовою нормального функціонування суспільства, будь-якого державного та громадського об'єднання, всього процесу управління. [1, с. 5-6]

Використовуючи ці методи, держава забезпечує функціонування всієї суспільної системи, організованість, дисципліну, охорону праці і побут людей, нормальну соціальну обстановку в країні.

Останнім часом поширення явищем серед осіб які перебувають на обліку в кримінально-виконавчих інспекціях Державного департаменту України з питань виконання покарань є скоєння даною категорією осіб адміністративних правопорушень.

Отже для того щоб висвітлити повну картину скоєних правопорушень особами які перебувають на обліку в кримінально-виконавчих інспекціях автор дослідження наводить статистичні дані по Запорізькій області за минулі роки щодо даної категорії осіб яким згідно постанов судів було призначено адміністративне стягнення у виді виправних робіт, стаття 31 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

р/к	Початок року	Поставлені на облік	Зняті з обліку	Кінець року
2004	23	45	56	12
2005	12	17	29	-
2006	-	4	2	2

Серед них переважну більшість складають правопорушення передбачені статтяю 51; 173; 173-2; 178; 185 КУпАП.

На теперішній час предметом особливої уваги керівництва Департаменту, є питання, пов'язані з організацією виконання покарань стосовно осіб які скоюють адміністративні правопорушення. Статистика останніх років не дає приводу для оптимістичного прогнозу щодо зникнення фактів скоєння адміністративних правопорушень особами які перебувають на обліку в кримінально-виконавчих інспекціях.

Саме тому стан зникнення скоєння даною категорією осіб адміністративних правопорушень викликає занепокоєність та зумовлює необхідність пошуку нових засобів для її попередження, вжиття додаткових заходів з боку державних органів і громадськості, які б сприяли поступовому зменшенню скоєння адміністративних правопорушень серед осіб які звільнені від відбування покарання з випробуванням.

Згідно наведених статистичних даних ми можемо прослідкувати, що кількість правопорушень які скоюють особи перебуваючи на обліку в кримінально-виконавчих інспекціях значно зменшилась, але це хибне уявлення тому, що згідно діючого законодавства даний вид стягнення призначається тільки тим особам які працюють з обов'язковим відрачуванням із заробітку правопорушника на користь держави коштів протягом строку відбування адміністративного стягнення в розмірі, визначеному постановою суду. Але аналізуючи сучасне становище, значна кількість громадян України не працюють або мають певні проблеми з працевлаштуванням, тому ухвалюючи постанову про адміністративне стягнення у виді виправних робіт, суддя враховуючи, що правопорушник не працює з тих чи інших причин змінює виправні роботи на інший вид стягнення.

Зниження кількості винесених судами постанов про адміністративні стягнення у виді виправних робіт полягає в тому, що даний вид стягнення призначається постановою районного суду про застосування виправних робіт та надсилається органу Державному департаменту України з питань виконання покарань для виконання не пізніше як наступного дня після її винесення. Виправні роботи відповідно до ст.31 КУпАП відбуваються за місцем постійної роботи порушника. Суть виправних робіт полягає в тому, що на підставі постанови про виправні роботи із заробітку порушника провадяться відрачування в

доход держави протягом строку відбування адміністративного стягнення в розмірах, визначених постановою. Згідно зі ст. 31 КУпАП, максимальний розмір відрахувань складає 20 відсотків заробітку порушника. Відповідно до ст. 323 КУпАП, відбування виправних робіт обчислюється часом, протягом якого порушник працював і з його заробітку проводилось відрахування. Кількість днів, відпрацьованих порушником, має бути не менше кількості робочих днів, що припадають на встановлений районним (міським) судом (суддею) календарний строк стягнення. Якщо порушник не відпрацював зазначеної кількості робочих днів і немає підстав для зарахування невідпрацьованих днів у строк стягнення, відбування виправних робіт триває до повного відпрацювання порушником належної кількості робочих днів.

У строк відбування стягнення зараховується час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата. До цього строку також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час, проведений у відпустці по вагітності та пологах. Час хвороби, спричиненої спіянінням або діями, зв'язаними зі спіянінням, до строку відбування виправних робіт не зараховується.

На адміністрацію підприємства, установи та організації за місцем відбування порушником виправних робіт покладається: правильно і своєчасне провадження відрахувань із заробітку порушника в доход держави і своєчасний переказ відрахованих сум у встановленому порядку; трудове виконання порушника; повідомлення органів, що видають виконанням цього виду стягнення, про ухилення порушника від відбування стягнення.

У разі ухилення особи від відбування виправних робіт, застосованих за вчинення дрібного хуліганства, постановою судді не відбутий строк виправних робіт може бути замінено штрафом від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративним арештом з розрахунку один день арешту за три дні виправних робіт, але не більш як на п'ятнадцять днів. [2]

Вищевказане дозволяє охарактеризувати конституційні норми про правовий статус громадянина як загальні правові ситуації, передбачені законодавством відносно до

конкретних життєвих ситуацій. У свою чергу, життєві умови й ситуації одержують свою правову регламентацію за допомогою правових норм, у тому числі адміністративно-процесуальних, які деталізують правовий стан громадянина в конкретних обставинах.

Конституційні норми про правовий статус громадянина в площині їх подальшої конкретизації в адміністративно-процесуальній сфері слід розглядати як норми, що є підставою для порушення відповідних адміністративних проваджень та забезпечення їх належного ходу й результатів, які в майбутньому будуть відображені й розвинуті у відповідних адміністративно-процесуальних нормах.

Для адміністративної відповідальності з точки зору практичної реалізації, важливе її визначення в законодавстві. Необхідністю цього обумовлюється статтею 2 КУпАП, де у ч. III встановлено, що положення даного Кодексу поширюється і на адміністративні правопорушення, за вчинення яких відповідальність передбачена законами, ще не виключеними в Кодекс. Отже, щоб застосувати норми КУпАП поза межами, на які він поширює свою юрисдикцію, необхідно мати саме законодавче визначення адміністративної відповідальності. Як б містило у собі усі сутнісні характеристики зазначеного правового явища, необхідні для встановлення юридичної відповідальності.

[3, с. 24-40]

Для того щоб більш детальноше вивчити проблему скоєння засудженими особами адміністративні правопорушення треба з'ясувати, що саме спонукає засуджену особу скоювати правопорушення?

На думку автора проблема скоєння правопорушень полягає в психічному ставленні суб'єкта до вчиненого антигромадського діяння. Вчинок людини завжди є результатом взаємодії його психічного стану, осмислення, вивчення, оцінки конкретних життєвих ситуацій і здійснюваних на підставі цього дій. Дії осудної особи знаходяться під контролем його свідомості і волі. Іншими словами, осудна особа спочатку аналізує життєву ситуацію, моделює варіант свого вчинку, оцінює можливі його наслідки і, якщо вони відповідають її потребам, чинить конкретні, "схвалени" свідомістю дії. Потім настає самооцінка цих дій та їх наслідків, аналіз ситуації, що виникла,

моделюється і відбувається черговий вчинок. Отже, психічне ставлення особи до вчиненого діяння, зокрема й до протиправного, - обов'язковий компонент свідомої життєдіяльності.

Зрозуміло, наведена вище конструкція абстрактна, але вона дозволяє досить чітко вичленити в правопорушенні, як у людському вчинку, його психічний зміст. Встановлення в кожному правопорушенні психічного змісту, психічного ставлення суб'єкта до діяння екстравагантне. Саме психічне ставлення до конкретних дій пояснює суть цих дій, необхідно мірою розкриває механізм правопорушення, ступінь його суспільної небезпеки. Тому з'ясування психічного ставлення особи до вчиненого є найважливішим моментом у правовій оцінці правопорушення. Цим і зумовлене введення психічного ставлення особи до діяння у склад адміністративного правопорушення як його суб'єктивної сторони.

Психічна діяльність людини - єдиний і в той же час різноманітний за змістом процес, що містить емоції, мислення, свідомість, волю. Проте основною ознакою, ядром суб'єктивної сторони складу є провинна. Встановлення провинни є головним завданням аналізу суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення [4, с. 58-62].

Раніше була поширена думка, що в адміністративному праві на відміну від кримінального, провинна не є обов'язковим елементом для усіх випадків застосування адміністративного впливу. В даний час це питання вирішене однозначно. У ст. 9 КУпАП прямо сказано, що адміністративний проступок - діяння вичинне. Таким чином, відсутність у діянні провинни означає відсутність у нього суб'єктивної сторони і, отже, складу правопорушення.

Останнім часом переважна більшість людей має різний рівень благополуччя. Потуплення такого контрасту породжує різну психологію людей і здатне породити різну ідеологію, а також є одною з причин соціальної напруженості, національних, соціальних конфліктів, значного зростання кількості скоєння правопорушень.

Під провинною правопорушника варто розуміти негативне психічне ставлення до інтересів суспільства і конкретних громадян. Такий стан свідомості засуджується державою і суспільством. Провинна - поняття родове, воно охоплює дві можливі форми стану психіки, що засуджується, - намір і не обачність. Тільки намірне або

необережне ставлення до своєї протиправної поведінки може засуджуватися державою, тільки в цих двох формах може існувати провинна.

Отже, Закон називає два елементи наміру: по-перше, інтелектуальний, що виражається в усвідомленні засудженням протиправності діяння і передбаченні його шкідливих наслідків. По-друге, волевий, що полягає в бажанні настання шкідливих наслідків або свідомого їх допущення.

Інтелектуальний елемент, що характеризує намірну провинну, насамперед містить у собі розуміння, усвідомлення протиправності дії або бездіяльності. Правові норми, що регулюють поведінку громадян і охороняються адміністративними санкціями, публікуються для загального повідомлення, роз'яснюються з преси, по радіо, телебаченню. Правові заборони, як правило, збігаються з моральними. Діє презумпція знання закону, тобто передбачається, що кожен громадянин має можливість ознайомитися з правовою нормою, і тому посилання на незнання закону не звільняє від адміністративної відповідальності. Громадянин може не знати, якими санкціями охороняється норма права, але повинен знати норми, що регулюють його поведінку [5].

Передбачення - це відбиття у свідомості людей подій, які можуть або повинні статися. Формула закону "передбачала шкідливі наслідки" означає, що особа уявляла, якої шкоди заподіє її діяння суспільним відносинам, здоров'ю, інтересам людей, майну, навколишньому середовищу.

Волевий елемент, що характеризує спрямованість волі суб'єкта, визначається законодавцем як бажання або свідоме допущення настання шкідливих наслідків. Коли йдеться про бажання, то мають на увазі прагнення до визначеної мети, волю, спрямовану на досягнення передбачуваного результату (прямий намір). Свідоме допущення - це активне переживання, пов'язане з позитивним волевым ставленням до шкідливих наслідків (непрямий намір).

Крім двох елементів наміру, слід звернути увагу на причину і умови, що призводять до вчинення адміністративних правопорушень. Причину можна визначити як явище, що безпосередньо зумовлює, породжує інше явище - наслідок. Умови як сукупність тих, незалежних від причин явищ, ще перетворюють на дійсність зміщені у причині можливості породження наслідку.

Керуються цими філософськими позиціями і представники юридичних наук, розглядаючи причини та умови правопорушень окремо.

Лише у невеликій кількості статей Кодексу України про адміністративні правопорушення намір прямо названий як ознака складу проступку. У багатьох інших статтях намір як необхідна ознака складу мається на увазі, хоча в тексті цього слова немає. При вчиненні таких правопорушень, як підгал пісу (ст. 77), дрібне розкрадання (ст. 51), відхилення від проходження огляду на стан сп'яніння (ст. 131) питання про форму провини вирішуються шляхом тлумачення даних статей, теорія і практика тлумачить їх однозначно: у названих випадках провинна може бути тільки навмисною.

З урахуванням сказаного можна підтверджувати, що кількість адміністративних проступків, що здійснюються тільки умисно, досить значна. Крім того, проступки можуть чинитися умисно або необережно, а деякі - найчастіше умисно.

Мета - це уявний образ результату, до якого прагне винний, його уявлення про ті бажані наслідки, які повинні настати в результаті вчинення проступку. Як конструктивна ознака складу мета називається тільки в тих ситуаціях, коли діяння відбувається умисно.

На закінчення автор відзначає, що психічний стан правопорушника значно більший, об'ємніший за своїм змістом, ніж ті компоненти, що вклучені до суб'єктивної сторони складу і становлять зміст наміру, необережності, мети. У психіці винної особи в період підготовки і вчинення адміністративного проступку істотне місце займають настрій та емоції, спонукання, різного роду переживання. Ці явища не вклучаються до конструктивних ознак складів, але в ряді випадків мають юридичне значення. Так, учинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу важких особистих або сімейних обставин визнається обставиною, що пом'якшує відповідальність.

Найбільш типовою рисою правоусвідомлення правопорушників є відсутність переконаності в неухильному та обов'язковому виконанні правових норм, дотримання державної дисципліни.

Перелік посилань

1. Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес: Підручник для вищих навчальних закладів. - К.: Літера ЛТД 2002. - 288 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення Прийнятий ВРУ УРСР 07.12.1984 р. // Відомості ВР УРСР. - К., 1984. - Додаток до № 51. - Ст 1122.
3. Бородин І.Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: Монографія. - К.: Алерта, 2007. - 184 с.
4. Біх О.М. Ризики проведення процесів відновного правосуддя у справах домашнього насильства // Відновне правосуддя в Україні: щоквартальний бюлетень. - К.: Український Центр Порозуміння: Видання здійснюється за сприяння Міністерства України у справах молоді та спорту. - 2005. - № 4. С. 58-62.
5. Соціальна, педагогічна та психокорекційна робота з неповнолітніми засудженими до покарань не пов'язаних з позбавленням волі: Методичний посібник з питань соціальної реабілітації у громаді неповнолітніх засуджених // Автор-упорядник: Т.П. Азелычева, З.П. Бондаренко, Н.В. Зюмівець, В.І. Лазаренко, В.П. Лютій, Н.Ю. Максимова, Т.П. Цюман; за наук. ред. І.Д. Звереві. - К.: Наук. світ, 2006. - 97 с.